

TÜRKİYE’NİN DOĞU AKDENİZ’İ GÜVENLİKLEŞTİRMESİ

Abdullah Muhsin Yıldız*

Özet

Bu çalışmada Türkiye’nin son dönem dış politikasında Doğu Akdeniz’i ve bölgedeki hidrokarbon rezervlerini nasıl ve neden güvenlik konusu haline getirdiği incelenmektedir. Türkiye’nin bölgeye yönelik politikası güvenlik çalışmalarında önemli bir yeri olan Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme yaklaşımıyla analiz edilmektedir. Kıbrıs Rum Kesimi’nin Doğu Akdeniz’de tek taraflı arama ve çıkarma faaliyetleri yapması Türkiye için bir tehdit algılaması doğurmuştur. Söylem düzeyinde doğalgazdan doğacak refahın adanın yalnızca güneyince paylaşılacak olması Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) halklarının iknasında kullanılmıştır. Türkiye bölgede askeri hareketliliğini artırarak meselenin hayatiyetini göstermiş ve bölgenin güvenlikleştirilmesini sağlamıştır. Çalışmada bu olağanüstü şartlar altında KKTC ile Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşması imzalandığı iddia edilmektedir.

Türkiye’nin hissettiği ikinci tehdit ise bir süredir ilişkilerinin bozuk olduğu İsrail’in Kıbrıslı Rumlarla yakın ilişkiler kurmaya başlamasıdır. Rum Kesimi’nin faaliyetlerinin yanı sıra rezervlerin çıkarılmasında İsrail’in de söz sahibi olması ve rezervlerin aktarılmasında Türkiye dışı rotaların seçilmesi ihtimali Türkiye’nin bu yakınlaşmadan kaygı duymasına sebep olmuştur. Türkiye Mavi Marmara olayı kapsamında Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Palmer Raporu’nu yetersiz bularak İsrail’e bir takım yaptırımlar uygulama kararı almıştır. Bu yaptırımlarla Doğu Akdeniz’de Türk donanması için uluslararası kamuoyuna seyr ü sefer serbestisi ilan etmiştir. Çalışmada bu söylem bazındaki tehditlerden ziyade bölgenin güvenlikleştirilmesinde asıl meselenin egemenlikle ilgili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: güvenlikleştirme, söz edimi, aciliyet, olağanüstü hal, Doğu Akdeniz,

Abstract

In this study, why and how Turkey transformed the Eastern Mediterranean and hydrocarbon reserves in the region as a security issue in the last years of its foreign policy is examined. Turkey’s policy toward the region is analyzed through the securitization approach of the Copenhagen School which has strong explanatory power in security studies. Greek Cypriot’s exploration and drilling activities in the Eastern Mediterranean without asking for any permission from other actors caused a threat perception for Turkey. Greek Cypriots’ plan to share the welfare which will be produced by the natural gas reserves within the south of the island was used by Turkish officials as a discourse to persuade the Turkish and Turkish Cypriot people. Moreover Turkey increased its military activities in the region to demonstrate significance of the issue and implement the securitization of the region. The study claims that under these extraordinary conditions it achieved negotiations on the Exclusive Economic Zone agreement with the Turkish Cypriots.

Turkey’s second threat perception was sourced from its declined relations with Israel and its approach to Greek Cypriots. The possibility in Greek Cypriot’s activities that Israel can have persuasion in extraction, therefore, selection of routes bypassing Turkey created concern for Turkish officials. Turkey found the Palmer report which was prepared by the UN for the Mavi Marmara case insufficient and decided to impose several sanctions over Israel. Thus, she proclaimed its free shipping right along the Eastern Mediterranean shores. The study concludes that the main concern for securitization of the region is related to sovereignty rather than threats in discourses.

---

* Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Araştırma Görevlisi. Yazarın bilimsel çalışmaları TÜBİTAK tarafından 2228-B burs programı kapsamında desteklenmektedir.

Key Words: securitization, speech act, urgency, state of exception, Eastern Mediterranean

Giriş

Kıbrıs Adası ‘jeopolitiği’ 2011 yılında Noble Energy firmasının Doğu Akdeniz’in Blok 12 olarak adlandırılan bölgesinde hidrokarbon rezervleri keşfettiğini açıklamasıyla tamamen değişmiştir. Öncelikle bu rezervler 2008 Dünya Ekonomik Krizi sonrasında finansal olarak tarihinin en büyük ikinci çöküşünü yaşayan Rum Kesimi’nin yeniden toparlanabilmesi için büyük bir fırsat sunmaktadır. İkinci olarak, adada Türkler ve Rumlar arasında **de facto** olarak devam eden iki devletli durum ve Türkiye’nin Kıbrıs Cumhuriyeti’ni tek taraflı olarak tanımaması sebebiyle bu rezervlerin hak sahipliği ve paylaşımı üzerine yeni iddiaları ortaya çıkarmıştır. Üçüncüsü, bölgede daha önce İsrail açıklarında keşfedilen Tamar rezervinin çıkarılmaya başlanmış olması İsrail’i bu yeni rezervlerin geleceği konusunda da söz sahibi olması için harekete geçirmiştir. İsrail’in Rumlarla işbirliğine yanaşmasına sebep olan diğer faktörler de bölgedeki güçlü müttefiki Türkiye ile bir süredir sorunlar yaşaması ve Arap Baharı ile cereyan eden bir türbülans ortamının tam ortasında kalmış olmasıdır. Bu türbülans ortamı iktidar değişikliklerine sebep olmuş ve İsrail’in ilişkisi olduğu rejimlerle arasındaki bağları koparmıştır. Dolayısıyla yeni keşfedilen rezervlerin sebep olduğu bu ortam Kıbrıs Adasının ‘jeopolitiğini’, ada üzerindeki mevcut çatışma durumunu ve bölgedeki aktörler arasındaki ilişkileri derinden etkilemiş ve halen etkilemektedir. Bu çalışmada Kıbrıs açıklarındaki rezervlerin keşfedilmesinin ardından yukarıda ismi geçen devletlerin bu bölgedeki politikalarına odaklanılarak özellikle Türkiye’nin söz konusu rezervleri *bir sorun haline* getirmesinin sebepleri açıklanmaya çalışılacaktır.

Çalışmada hangi faktörlerin Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki hidrokarbon rezervlerini güvenlik konusu haline getirmesine sebep olduğu sorusuna odaklanılmaktadır. Bu faktörler hidrokarbondan doğacak zenginliğin adada nasıl paylaştırılacağı ve denkleme dahil olan İsrail’in Rumlarla işbirliğine gitmesidir. Türkiye adada garantör devlet ve kuzeydeki Türk tarafının koruyucusu olarak refahın yalnızca Rum tarafına dağıtılmasına karşı çıkmaktadır. Öte yandan İsrail ile de bir süredir Davos Krizi ve Mavi Marmara baskınından ötürü ciddi olarak siyasi ve diplomatik krizler yaşamaktadır. Haliyle Kıbrıs’la ilgili bir meseleye yeni bir tarafın

-İsrail- dahil olmasına itiraz getirmektedir. Böylece, çalışmanın temel hipotezi hidrokarbondan doğacak refahın Kıbrıs Rumlarınca adanın yalnızca güneyine paylaştırılacak olması ve İsrail'in rezervlerin çıkarılması ve aktarılması hususlarında Rumlarla işbirliğine gitmesi faktörlerinin Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon rezervlerini güvenlik konusu haline getirdiğidir.

Alanla ilgili çalışmaların anlatılacağı literatür bölümü konuyla ilgili bilimsel çalışmanın nicelik olarak az oluşunu ortaya koymaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar çoğunlukla bilimsel içerikli olmayıp, araştırma enstitüleri/kuruluşları/merkezleri tarafından hazırlanan raporlar şeklindedir. Bu raporlar genellikle tek bir devlete odaklanarak onun çıkarlarını, hedeflerini ve kaygılarını ortaya koyma eğilimindedirler. Bir araştırma sorusuna veya hipotezine sahip değildirler. Aksine karar vericilere bilgi sağlama ve kamuoyunu yönlendirme gibi pratik amaçlarla yazılmışlardır. Literatür incelemesinde yer bulan çalışmalar ise ilgili bilimsel kriterlere sahip nadir çalışmalar arasında yer almaktadır.

Volkan Ş. Ediger, Balkan Devlen ve Deniz Bingöl McDonald'ın 2012 yılında yaptığı "*Levant'ta Büyük Oyun: Doğu Akdeniz'de Enerji Jeopolitiği*"¹ başlıklı çalışmasında Levant bölgesinin antik dönemde başlayan ticaretten günümüzdeki hidrokarbon jeopolitiğine değin bir analizi yapılmış ve bölgenin temel karakteristiğine dair bulgular ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonucuna göre, bu bölge ne zaman bir hegemonik güç tarafından kontrol edilirse hem bölgede hem de küresel çapta bir barış sağlanmaktadır. Abdullah Tanrıverdi'nin 2013 yılında yaptığı "*Eastern Mediterranean Natural Gas: Analyzing Turkey's Stance*"² başlıklı çalışması yeni keşfedilen rezervlerin Türkiye'ye, eğer realist duruşunu sürdürür ve saldırgan retorliğini kullanmaya devam ederse, batı ittifakından uzaklaşmak ve siyasi ve diplomatik desteğini kaybetmek gibi yeni riskler getireceğini savunmaktadır. Çalışmaya göre, Türkiye gelişmiş enerji altyapısına ve konum olarak hidrokarbon rezervlerinin en ucuz ve en karlı yoldan aktarılması şansına sahip olduğu için

---

¹ Volkan Ş. Ediger, Balkan Devlen; Deniz Bingöl McDonald, "Levant'ta Büyük Oyun: Doğu Akdeniz'in Enerji Jeopolitiği", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 9, Sayı 33 (Bahar 2012).

² Abdullah Tanrıverdi, "Eastern Mediterranean Natural Gas: Analyzing Turkey's Stance", **European Journal of Economic and Political Studies**, Cilt. 6, Sayı 2, 2013.

işbirliğine gitmesi durumunda bölge liderliği hedefine ulaşabilecektir. George Stavris'in 2012 yılında yaptığı "*The New Energy Triangle of Cyprus-Greece-Israel: Casting a Net for Turkey*"³ başlıklı çalışması hidrokarbon keşiflerinin ardından bölgede oluşan yeni ittifak zincirinin bölgenin geleceğini giderek karmaşık hale getirdiğini ve geleceğe dair projeksiyonların içerdiği her olası sonucun gerçekleşebileceğini düşünmektedir. James Stocker'ın 2012 yılında yazdığı "*No EEZ Solution: The Politics of Oil and Gas in the Eastern Mediterranean*"⁴ başlıklı makalesi hidrokarbon keşiflerinin bölgedeki ülkeler arasındaki tansiyonu yükseltmesi üzerinden yola çıkmaktadır. Ebru Oğurlu'nun 2012 yılında yaptığı "*Rising Tensions in the Eastern Mediterranean: Implications for Turkish Foreign Policy*"⁵ başlıklı çalışması Türkiye'nin yapıcı ve diyalog eksenli imajının son dönemde saldırgan ve baskıcı bir güce dönüştüğünün altını çizmektedir. Oğurlu, Türkiye'nin bölgesel lider olma amacına yalnızca işbirliği ve yapıcı bir diyalog aracılığıyla varabileceğini savunmaktadır. Seçil Cecile Kuyucak'ın 2012 yılında tamamladığı "*Pipeline Politics for Peace: Can Cypriot Gas Discovery Power a New Dialogue for Settlement?*"⁶ başlıklı yüksek lisans tezi ise Kıbrıs'a barış getirilmesinde geriye son bir şansın kaldığını vurgulamaktadır. Bu çalışmaya göre taraflar işbirliği yapıp, keşfedilen gazı Türk piyasasına ve oradan da Avrupa'ya iletebilirlerse Kıbrıs Rum Yönetimi ile Türkiye arasında bir yakınlaşmaya aracı olabilir ve bundan Kıbrıs ekonomisi orta ve uzun dönemlerde oldukça fayda görebilir.

Bu çalışmada ise alandaki diğer çalışmalara nazaran bir araştırma sorusuyla yola çıkılmaktadır. Hangi faktörler Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon rezervlerini güvenlik konusu haline getirmesine sebep olmuştur? Böylece bu çalışma doğalgaz rezervlerinin paylaşılması, aktarılması gibi pratik sorulardan ziyade literatürde sürekli saldırgan tutumuyla suçlanan Türkiye'nin bir bakıma bu davranış

---

³ George Stavris, "The New Energy Triangle of Cyprus-Greece-Israel: Casting a Net for Turkey", **Turkish Policy Quarterly**, Cilt.11, Sayı 2, Summer 2012.

⁴ James Stocker, "No EEZ Solution: The Politics of Oil and Gas in the Eastern Mediterranean", **Middle East Journal**, Cilt.66, Sayı 4, (Kış, 2012).

⁵ Ebru Oğurlu, "Rising Tensions in the Eastern Mediterranean: Implications for Turkish Foreign Policy", Istituto Affari Internazionali, Working Papers, 12, March 2012.

⁶ Seçil Cecile Kuyucak, "Pipeline Politics for Peace: Can Cypriot Gas Discovery Power a New Dialogue for Settlement?", Cadiz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Uluslararası İlişkiler ve Göç Çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cadiz, İspanya, 2012.

biçiminin nedenlerini ortaya çıkarmakla ilgilenmektedir. Türkiye'nin rezervlerin keşfedilmesinden sonra bu durumu bir güvenlik sorunu haline getirme sebepleri ortaya konarak iç siyaseti ve dış politikasıyla arasındaki bağlantıların ne denli bütünlük olduğu gösterilecektir. Türk devletinin hidrokarbon keşiflerini bölgedeki aktörler ve halklar bağlamında hangi araçlarla güvenlik meselesi haline getirdiği süreci incelenecektir. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler teorilerinde ve yeni güvenlik çalışmalarında önemli bir yeri olan Kopenhag Okulu'nun *güvenlikleştirme yaklaşımı* kullanılacaktır.

Nitekim Christou ve Adamides'in 2013 yılındaki "*Energy securitization and desecuritization in the New Middle East*"⁷ isimli çalışması bölgede yaşanan Arap Baharı ve doğalgaz kaynaklarının keşfedilmesi gelişmelerinin bölgenin koşullarını hem güvenlikleştirme hem de güvenlik dışılaştırma ortamına elverişli hale geldiğini savunmaktadır. Bu çalışma da benzer bir tezden yola çıkar, ancak bu iki değişkenin yalnızca ikincisiyle -doğalgaz kaynakları- ilgilenir. Ancak bu iki değişkenin birbirinden bu kadar net bir şekilde ayrılamayacağını farkındadır. Bölgedeki önemli aktörlerden biri olan Türkiye'nin hidrokarbon rezervlerinin keşfini *güvenlikleştirmesinin* sebepleri, bu rezervlerin paylaşımında adadaki aslan payını Kıbrıslı Rumların alacak olması ve bu rezervlerin çıkartılması ve aktarılmasında İsrail'in Rumlarla işbirliğine yönelmesidir. Mesele bu iki kategori altında güvenlikleştirilse de asıl hayatiyetinin Doğu Akdeniz'deki egemenlik mücadelesiyle ilgili olduğu tartışılacaktır.

Çalışmanın ilk bölümünde teorik bir giriş yapılarak Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme yaklaşımı açıklanacaktır. Bu okulun yaklaşımının Türk siyasetine ve seçtiğimiz konuya uygulanmasının uygunluğuna yer verilecektir. İkinci bölümünde ise Kıbrıs Rumlarının 2011 yılının Ağustos ayında doğalgaz arama çıkarma faaliyetlerine başlamasıyla Türkiye'deki iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) önde gelenlerinin -başbakan, başbakan yardımcıları, dışişleri bakanı ve diğer bakanlar- söylemleri incelenecektir. Meselenin güvenlikleştirilmesinde söz edimlerinin etkisi ortaya çıkarılacak ve meselenin

---

⁷ Odysseas Christou ve Constantions Adames, "Energy Securitization and Desecuritization in the New Middle East", *Security Dialogue*, Cilt.44 Sayı 5-6, 2013.

aciliyetinin ve olağanüstü koşullar algısının nasıl yaratıldığı incelenecektir. Türkiye'nin Kıbrıs Rumlarının rezervlerden doğacak refahı adanın yalnızca güneyine paylaşılacak olması izlenerek meseleyi güvenlikleştirmesi ortaya çıkarılacaktır. Üçüncü bölümde ise Türkiye'nin rezervleri güvenlik konusu haline getiren bir faktör olarak İsrail'in Kıbrıslı Rumlarla yakınlaşması ve işbirliğine gitmesi ele alınacaktır. Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerinin bozulması incelenen bu bölümde, İsrail'in Rumlarla işbirliği yapmasının Türkiye tarafından nasıl algılandığı incelenecektir. Ayrıca 2011 yılının Eylül ayında Birleşmiş Milletler Mavi Marmara raporunun yayımlanması üzerine Türkiye'nin Doğu Akdeniz'i güvenlikleştirme süreci analiz edilecektir. En son bölümde de bu çalışmaya ait bulguların bir tablo ile tartışıldığı sonuç bölümü olacaktır.

1. Kopenhag Güvenlik Okulu ve Güvenlikleştirme

Bu bölümde Ole Waever ve Barry Buzan'ın öncülüğünü yaptığı güvenlikleştirme kuramının ortaya çıkışı, güvenlik çalışmalarındaki yeri ve başlıca kavramları aracılığıyla analiz yöntemi ele alınacaktır. Güvenlik çalışmalarında Kopenhag Okulu olarak da adlandırılan ekolün klasik ve genişleyen güvenlik çalışmalarından kendini nasıl farklılaştırıldığına yer verilecektir. Kuramın söz edimi (**speech-act**), alımlayıcı kitle (**audience**), aciliyet (**urgency**), istisnai durum (**state of exception**), devletin hayatta kalması (**survival of the state**), olağanüstü koşullar (**extraordinary conditions**) kavramları aracılığıyla odaklandığı güvenlikleştirme (**securitization**) ve güvenlik dışılaştırma (**desecuritization**) süreçleri incelenecektir. Son olarak, bu Batı Avrupa merkezli güvenlik ekolünü Türkiye üzerine yapılacak çalışmalarda kullanmanın ne denli uygun olacağı tartışılacaktır.

1990'lu yıllarda güvenlik kavramı akademik tartışma olarak tekrar gündeme gelmiş ve güvenlik literatüründe yeni bir canlanma olmuştur. Bu döneme değin bir kavram olarak göz ardı edilen⁸ yani sorgulamaya tabi tutulmadan verili olarak kabul edilen geleneksel güvenlik anlayışı hakimdi. Tehdit ve savunmaya dayalı ve devlete önemli bir rol atfeden geleneksel güvenlik bu yıllarda devlet-dışı yeni alanlara genişlemiştir.

---

⁸ David Baldwin, "The Concept of Security", **Review of International Studies**, Vol.23, 1997, s.8-9.

Emma Rotschild 1990'lı yıllardaki tartışmaların güvenliğin kapsamını devletlerden grupların hatta bireylerin güvenliğinden başlayarak biyosferin güvenliğine, askeri güvenliğin kapsamının ise siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik alanlarına kadar genişlediğini ifade eder.⁹ Kopenhag Güvenlik Okulu'nun kurucularından Ole Waever'in amacı da güvenlik kavramını tekrar tartışmak ve güvenlik üzerine yeni bir perspektif sağlamaktır.¹⁰ Realist temelli güvenlik anlayışına eleştiri niteliğinde ortaya çıkan bu yeni okul da odağını devletten ve askeri tehditlerden kaydırarak pratik saha düzeyine indirmiş ve yeni şartlarda güvenlik pratiklerinin nasıl yeni formlar aldığına odaklanmıştır. Böylece güvenlik çalışmalarında klasik realist, genişleyen-derinleşen güvenlik perspektiflerine alternatif olarak eleştirel nitelikli üçüncü bir okul ortaya çıkmıştır.

Katı bir biçimde devlet odaklı güvenlik anlayışı 1980'li yıllardan itibaren yeni alanlara yayılırken eleştiriye tabi tutulması göz ardı edildi. Bu yıllarda Richard H. Ullman ve Jessica Tuchman Matthews'in çalışmaları¹¹ ulusal güvenlik üzerine olan odağı insanların üzerine kaydırdı. Bu hem daha geniş bir alandı hem de alternatif bir odak noktasıydı. Bu çalışmalarla güvenliğin kapsamının ekonomik refah, çevresel sorunlar, kültürel kimlik ve siyasi haklar gibi yeni alanları da içermeye kapasitesi olduğunu gösterdi. Ancak güvenliğin çerçevesine yeni alanların dahil edilmesi güvenliğin sınırlarının nerede duracağı sorunsalını ortaya çıkardı. Çünkü insan temelinden yola çıkan güvenlik kavramı bu kez de yayılarak her şeyi kapsar hale geldi. Ole Waever ve Barry Buzan'ın Kopenhag Okulu veya güvenikleştirme kuramı çerçevesinde yapmış olduğu çalışmalar 1980'lerdeki bu çalışmaların eksik bıraktığı noktayı tamamlamıştır. Böylece Kaliber'in belirttiği gibi, güvenliğin ve güvenikleştirme sürecinin tartışmalı doğasının analitik soruşturmanın nesnesi yapılabilmesi mümkün hale gelmiştir.¹²

---

⁹ Emma Rotschild, "What is Security?" **The MIT Press**, Cilt.124, Sayı 3, Yaz, 1995, s.55.

¹⁰ Ole Waever, "Securitization and Desecuritization", Ronnie D. Lipschutz (der.), **On Security** (46-86), New York: Columbia University Press, 1995, s.41.

¹¹ Richard H. Ullman, "Redefining Security", **International Security**, Cilt.8, Sayı 1 (Summer, 1983); Jessica Tuchman Matthews, "Redefining Security", **Foreign Affairs**, Cilt.68, Sayı 2 (Spring, 1989).

¹² Alper Kaliber, "Türkiye'de Güvenikleştirilmiş Bir Alan Olarak Dış Politikayı Düşünmek: Kıbrıs Örneği", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt.2, Sayı 7, (Güz 2005), s.36.

Güvenlikleştirme çalışmaları eleştirelliğin yanı sıra devlet-odaklı klasik güvenlik analizinin kazanımlarını uluslararası ilişkilerde yeni yükselen bir yaklaşım olan sosyal inşacılık ile birleştirmiştir. Böylece geleneksel güvenlik çalışmalarının aşıldığı yeni ve kapsayıcı bir çerçeve ortaya çıktı.¹³ Aynı zamanda güvenlik kavramına sosyolojik bir boyut kazandırarak, uluslararası ilişkiler çalışmalarının sosyoloji ile etkileşime girmesi ve disiplinler arası bir hale gelmesinin önünü açmıştır. Güvenlikleştirme çalışmaları geleneksel güvenlik anlayışından tamamen kopmayarak onun önde gelen kavramları olan tehditleri odağına almaktadır. Askeri tehditleri ajandasından çıkararak, daha ziyade aciliyet, olağanüstü araçların meşru bir biçimde kullanımı ve egemenliğin altını oyan tehditlerle ilgilenir. Burada nesnel tehditlerden ziyade meseleleri güvenlik alanına havale eden tehdit temsillerinin varlığı söz konusudur.¹⁴ Kopenhag Okulu'nun güvenlik çalışmalarına en önemli katkılarından birisi insan topluluklarının güvenliğinin etkilendiği beş ana sektörü güvenlikleştirme teorisine uyarlamasıdır.¹⁵ Böylece Okul güvenliğin kaynağının yalnızca askeri sektörden değil, geriye kalan diğer dört sektörden de kaynaklanabileceğini vurgular. Bu sektörler siyasi, ekonomik, sosyal ve çevresel bir takım tehdit temsilleriyle donatılırlar.

Kopenhag okulunun öne çıkan kavramları *güvenlikleştirme (securitization)* ve *güvenliksizleştirme/güvenlik dışılaştırma (desecuritization)*. Bu kurama göre sıradan bir mesele karar alıcılar tarafından özellikle seçilir ve güvenlik şemsiyesinin altına alınarak siyaset alanının dışına taşınır. Bu siyaset alanının dışına taşıma o meseleye hayati bir rol biçilmesiyle sağlanır. Hayati rol meselenin hem aciliyetini gösterir hem de devletin varlığının tehdit altında olduğunu ortaya koyar. Bu noktada toplum meselenin siyasi yollarla çözülemeyeceğine ve güvenlik meselesi haline geldiğine ikna edilir. Böylece mesele güvenlikleştirilmiş olur ve karar alıcıların normal şartlarda gerçekleştiremeyeceği fiilleri uygulaması mümkün hale gelir. Artık konunun siyaset alanı içerisinde tartışılması söz konusu değildir ve halkını ikna etmiş yönetici seçkinler çıkarlarına uygun kararları rahatlıkla alır ve uygulayabilirler. Bu

---

¹³ Kaliber, "Türkiye'de Güvenlikleştirilmiş Bir Alan",

¹⁴ Kaliber, "Türkiye'de Güvenlikleştirilmiş Bir Alan"

¹⁵ Nebi Miş, "Güvenlikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenlikleştirilmesi", **Bilgi Dergisi**, Cilt.6, Sayı 2, 2011, s.347.

yüzden bu olağanüstü güvenikleştirilmiş durumda ve meselenin siyaset dışılaştırılmış durumunda istisnai hal uygulanabilir. Dolayısıyla bu alandaki çalışmalar güvenlik kavramını ani bir zaman için ve tehdit odaklı algılamazlar, aksine güvenliğin oluşumuna odaklanır ve süreci analiz ederler. Bu durumda güvenikleştirme ekolü devlet-merkezli bir analizden soyutlanarak süreç içindeki aktörleri, araçları ve nesnelere de ortaya çıkarmaya çalışır.

Bir mesele yukarıda verilen güvenikleştirme aşamasına gelmeden önce bir süreçten geçer. Bu süreci başlatan ilk hamle yetkili makamlar tarafından gerçekleştirilen “*söz edimi*” (**speech-act**) dir. Ole Wæver ve Barry Buzan tarafından şekillenen güvenikleştirme kuramı -Kopenhag Okulu söz edimi güvenikleştirmesi olarak da adlandırılır- bu bağlamda söz edimi felsefesine dayanır. İkinci kuşak tarafından geliştirilen söz edimi Balzacq’a göre yöneticilerin planladığı stratejik/pragmatik bir karardır.¹⁶ İktidar hedefiyle dolu olan stratejik karar, dilin stratejik bir kullanımıyla içinde bulunduğu şartların düzenlenmesini ve kitlenin etki altına alınmasını sağlamayı hedeflemektedir. Tek bir söz edimiyle başlayan süreç ardından çeşitli söylemlerle (**discourses**) stratejisini sürdürür.

Konuşma edimi gerçekleştikten sonra güvenikleştirme süreci hız kazanır ve ikinci aşamada seçilen meselenin hayati derecede öneme sahip olduğu *alımlayıcı kitle* (**audience**) tarafından kabul görmesi arzulanır. Bu noktada meselenin devletin varlığına yönelik bir tehdit olduğunu içeren sosyal inşa süreci başlar. Bir meselenin gerçekten tehdit oluşturmasına gerek yoktur, objektif olarak tehdit algılaması yeterlidir. Bundan ötürü meselenin devletin varlığına tehdit olduğu güvenlik efektleriyle doldurulur. Bir meselenin güvenlik efektleriyle doldurularak alımlayıcı kitle tarafından kabul görmesi kuramın halen tartışılan ve geliştirilen bir yönüdür. Bu kabulün düzen, baskı ya da zor aracılığıyla da sağlanabileceği savunulmaktadır. Bu bağlamda, Paul Roe ikna sürecini analiz ederken ikili bir ayrıma gitmiştir.¹⁷ Sorunun halen siyasi alanda olduğu iknanın tanımlama aşamasında (**stage of identification**) kitle sorunun siyasi yollarla çözülebileceğini düşünmektedir. Mobilizasyon

¹⁶ Thierry Balzacq, “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, **European Journal of International Relations**, Cilt.77, Sayı 171, 2005, s. 172.

¹⁷ Paul Roe, “Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK’s Decision to Invade Iraq”, **Security Dialogue**, Cilt.39, No:6, 2008, s.616-617.

aşamasında (**stage of mobilization**) ise alımlayıcı kitle sorunun güvenlik problemi olduğuna ikna olmuş ve güvenlikleştirici aktörün olağanüstü yollara başvurması meşru hale gelmiştir.

Kitle mesele hakkında belli bir farkındalığa sahip olunca yeni koşullar tekrar gözden geçirilir ve meselenin güvenlikleştirilmesi veya gündemden düşmesi yönünde karar verilir. Mesele güvenlikleştirilecekse *aciliyeti* (**urgency**) her fırsatta ön plana çıkarılır ve *devletin hayatta kalmasının* (**survival of the state**) tehlike altında olduğu vurgulanır. Bu şartlar altında idare ve yürütme organları olağan halde uygulayamayacakları politikaları izlemeye koyulurlar. Bu yüzden bu durum *istisnai hal* (**state of exception**) olarak tanımlanır ve devletin söz sahibi organları olağanüstü araçları kullanımında yeterli meşruiyete sahip olmuştur. Artık “egemen”in devreye girdiği “*olağanüstü koşulların*” (**extraordinary conditions**) hüküm sürdüğü dönem başlar. Bir süre sonra ilgili mesele birinci önemini kaybeder ve güvenlik meselesi olmaktan çıkarsa istisnai duruma son verilir. Böylece, meselenin gündemdeki yerini kaybettiği güvenlik dışlaştırma süreci başlar.

Pınar Bilgin’in belirttiği gibi, Türkiye’de elitlerce jeopolitik ve güvenlik dilinin devlet pratiklerinin meşrulaştırılmasında kullanılması Batı Avrupa odaklı ortaya çıkan bu güvenlikleştirme kuramının Türkiye tarihi ve özellikle Türk dış politikası incelenirken yöntem olarak uygulanması makul düşmektedir.¹⁸ Metin Heper’in devlet seçkinleri-siyaset seçkinleri kavramsallaştırması ise yaklaşık iki yüzyıldır modernleşme süreci yaşayan devlette reformların motor gücü olarak bir bürokratlar grubunun olduğunu veya bazı zümrelerin kendilerini öyle algıladığını ortaya koymaktadır.¹⁹ Bu yüzden Cumhuriyet Türkiye’si çok partili demokratik yaşama geçtikten sonra dahi seçilmişler ile atanmışlar arasındaki güç mücadelesine sahne olmuştur. Sivil ve askeri bürokrasi içinde yer alan ‘atanmış’ seçkinler 1961 Anayasası ile yürütme içerisindeki konumlarını pekiştirmişlerdir. Hatta Türk siyasi hayatının ilerleyen yıllarında Milli Güvenlik Kurulu her muhtıra ve darbe

---

¹⁸ Pınar Bilgin, “The Politics of Studying Securitization? The Copenhagen School in Turkey”, **Security Dialogue**, Cilt.42, (4-5), 2005, s.406.

¹⁹ Kaliber, “Türkiye’de Güvenleştirilmiş Bir Alan”, s. 46; Metin Heper “The Strong State as a Problem for the Consolidation of Democracy: Turkey and Germany Compared”, **Comperative Political Studies**, Cilt 25, No 2, 1992, s.176.

döneminden siyasetteki ağırlığını daha da güçlendirerek çıkmıştır. Bunun neticesinde 1990'lı yıllarda Heper'in "aşkın devlet anlayışı" analizi bağlamında kendilerini devletin asli ve koruyucu unsuru olarak gören seçkinlerin pek çok konuyu siyaset alanından çıkarmasına yani güvenlikleştirmesine yol açmıştır. Siyaset alanı daralıp, demokratikleşme süreci baltalanırken, askeri zümre pek çok meseleye dair –dış politika dahil- söz edimleri gerçekleştirmiştir. Bu söz edimleri biçimi güvenlikleştirme kuramına göre bazen sessizlik dahi olmak üzere, metaforlar, duygular, klişeler, jestler hatta yalanlar şeklinde olabilirler. Metin Heper'in Türkiye'de aşkın devlet geleneği analizi modern Türkiye tarihinin güvenlikleştirme kuramının uygulanabileceği birçok örneği barındırdığını göstermektedir. AKP'nin 2000'li yıllarda izlediği yoğun demokratikleşme programına rağmen 2010 sonrasında bu programın hız kesmesi ve bazı konuların yine siyaset alanı dışına kaydırılması sebebiyle Türkiye'de aşkın devlet geleneğinin devamlılığını koruduğu iddia edilebilir. Nitekim Türkiye'nin Güneydoğu Akdeniz'deki hidrokarbon rezervlerini güvenlik meselesi haline getirmesi aynı döneme denk gelmektedir. Kıbrıs Rumlarının 2004 yılında Avrupa Birliği'ne katılması ve 2009'dan beri Birleşmiş Milletler nezdinde süregelen müzakereler neticesinde sorunun gittikçe güvenlik dışı haline gelmesine rağmen, tekrar güvenlik meselesi yapılmasını inceleyen bu çalışmada Kıbrıs'ı aşarak Doğu Akdeniz ekseninde bir araştırmayla keşfedilen hidrokarbon rezervlerinin güvenlikleştirilmesi süreci incelenmektedir.

2. Kıbrıs Rum Kesimi'nin Tek Taraflı Arama Faaliyetleri

İsrail'in Münhasır Ekonomik Bölgesi'nde (MEB) büyük miktarlarda hidrokarbon yataklarının, özellikle de 2010 yılının Aralık ayında Leviathan ismi verilen doğalgaz bölgesinin keşfedilmesi, Rum Kesimi'nin de Doğu Akdeniz sularına olan ilgisini artırdı. Leviathan bölgesinde büyük bir miktarlarda enerjiye rastlanması aynı yatağın Kıbrıs MEB'ine de uzanabileceğinin habercisiydi. Bunun üzerine Rum Kesimi adanın etrafını on üç parsel ayırarak petrol ve doğalgaz aranması için ihaleye çıktı. Ancak Kıbrıslı Rumların adanın kuzeyindeki 'de facto yönetimin söz hakkını ihmal eden' bu hareketinin ardından, Türkiye henüz keşfedilmemiş olan hidrokarbon rezervlerini güvenlikleştirme adımlarını atmaya başladı.

Kıbrıs'ın çok uzun süredir politik olarak güvenikleştirilmiş bir alan olması sebebiyle Türk kamuoyunun bölgedeki çıkacak rezervlerin geleceğini güvenlik meselesi olarak kabul etmesi olağan bir şeydi. Çünkü ada üzerindeki iki taraf arasındaki ilişkiler askeri, siyasi ve toplumsal olarak uzunca bir süredir güvenlik şartlarını taşıyordu. Ancak Rum kesiminin arama izni vermesiyle beraber bölgede yeni bir durum ortaya çıktı. Adadaki güvenikleştirilmiş mevcut durum Doğu Akdeniz'in tamamına yayılma eğilimi göstermekteydi. Kıbrıs Adası çevresinin Rumlar tarafından parsellenmesi ve rezervlerin keşfedilme ihtimali Türkiye tarafından en başta ekonomik güvenlik sorunu olarak güvenikleştirildi. Çünkü söz konusu bölgede bulunacak ve çıkarılacak rezervler adanın tek taraflı olarak güneyi tarafından faydalanılması iddiası ve bunun gerçekleşmesi söz konusuydu. Ancak, Türkiye Doğu Akdeniz'i ekonomik olarak güvenikleştirirken tehdit olarak algıladığı asıl konu bölgedeki ihtilafli egemenlik meselesiydi. Türk Dışişleri Bakanlığı 2011 yılının Ağustos ayında Rumların Doğu Akdeniz'de sınırlandırma anlaşma girişimlerini “kurucu halk olan Türklerin sözü olmadan tek taraflı olarak gerçekleştirmesini hukuka uygun olmadığı” şeklinde uyardı.²⁰ Bu açıklamanın ardından hem Yunan hem de Rum tarafından gerçekleşen karşı açıklamalarda öne çıkan önce Türkiye'nin Uluslararası Deniz Hukuku Anlaşması'nı uygulaması yönündeydi.²¹ Kuzey Kıbrıs yönetiminin tavrı ise, eğer güney arama-çıkarma faaliyetlerini askıya almazsa kendilerinin de anlaşmalar yaparak petrol ve doğalgaz aramalarına başlayacakları yönündeydi.²²

Türkiye'nin Rum Kesiminin başlattığı hidrokarbon aramalarına tepkisi bu durumu önce bir sorun haline getirmek oldu. O dönem için keşfedilmesi muhtemel olan rezervlerin veya arama çalışmaları yapılan bölge ‘uluslararası anlaşmalara dayanarak Kuzey Kıbrıs'taki Türk halkının çıkarlarını koruyan’ Türkiye tarafından ekonomik bir tehdit olarak algılandı ve kamuoyunda güvenlik meselesi haline getirildi. Konunun Türkiye ve Kıbrıs Türk kamuoyunun gündemine oturması süreci AKP'nin Haziran 2011 seçimlerinden oyların yarısını alarak tek başına iktidar olarak çıkması

²⁰ No.181, 5 Ağustos 2011, GKRY'nin Doğu Akdeniz'de Petrol ve Doğalgaz Arama Faaliyetleri Hk. (Çevrimiçi, www.mfa.gov.tr, 28 Nisan 2014)

²¹ Yorgo Kırbaki, “Atina ve Rumlardan Meşruiyet Tepkisi”, **Hürriyet**, 8 Ağustos 2011.

²² KKTC Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu'nun Özel Temsilcisi Kudret Özersay'ın açıklaması için “Rum tarafı faaliyetlerini durdurmazsa biz de petrol ve doğalgaz ararız”, **Hürriyet**, 17 Ağustos 2011.

ve başbakan Erdoğan'ın 20 Temmuz'da Kuzey Kıbrıs'a gerçekleştirdiği ziyaretin öncesinde başladı. Bu ziyaretin öncesinde ve ziyaret sırasında Rum Kesiminin 2012 yılının ikinci yarısında üstleneceği AB dönem başkanlığına yönelik demeçler verdi. Erdoğan'ın AB ile ilişkilerin dondurulacağına yönelik açıklaması ilerleyen dönemlerde Türkiye'nin Rum Kesimi'ne karşı sergileyeceği tavra açıklık kazandırdı.²³ Böylece, seçimlerden güçlü bir biçimde çıkan AKP yeni dönemdeki dış politika alanındaki ilk manevrasını Türk kamuoyunda daima önemli bir yeri olan ve güvenleştirilerek siyaset dışına taşınan bir alan olan Kıbrıs Adasına ve Doğu Akdeniz'e yönelik gerçekleştirmiştir. Rumların AB dönem başkanlığına yönelik tavrını sertleştiren AKP hükümeti ada açıklarında 'tek taraflı' olarak yapılan arama ve sondaj çalışmalarını Kıbrıs'taki Türk toplumunun da desteğini almak için gündeme taşıyarak güvenleştirme sürecini başlatmıştır.

Güvenleştirme süreci rezervler üzerinde adanın iki kısmının da söz hakkı olduğu ve refahın paylaşımının adadaki iki tarafa da yapılması gerektiği söylemi üzerinden sürdürülmüştür. Türk Dışişleri Bakanlığı 2011 yılının Ağustos ayında bir açıklamayla Rum tarafının Ada'nın bütününe ait olan kaynaklar hakkında herhangi bir yetkiye sahip bulunmadığını ilan ederek Rum Kesimi'ni uyarmıştır. Bu gelişme Türkiye açısından ekonomik bir dezavantaj olarak algılandığı söylenebilir, çünkü adaya ait kaynakların eşit paylaşılmaması açıkça Kıbrıs Türklerinin aleyhine bir durumdur. Adada Londra Anlaşmasına göre garantör devlet konumunda olan, 1974 Harekatı'nı gerçekleştirmiş ve nüfusunun bir kısmını buraya yerleştirmiş bir aktör olarak Türkiye, Kıbrıs Türklerinin haklarını Kıbrıslı Rumlara ve aynı anlaşmaya göre onların garantörü olan Yunanistan'a karşı savunmaktadır. Bakanlığın Eylül ayındaki açıklamasında ise Türkiye'nin tavrı şu şekilde belirtilmektedir: "Doğu Akdeniz'in bir barış, istikrar ve işbirliği sahasına dönüşmesini sağlayacak kalıcı bir uzlaşya varılması ve Kıbrıs'ın doğal zenginliklerinin Ada'nın ortak sahibi olan iki halk tarafından hakça paylaşılması böylece mümkün olabilecektir."²⁴ Bakanlık seçim atmosferinin geride kaldığı dönemde gelen bu açıklamasında söylemini yumuşatmış,

²³ Başbakan Erdoğan tam olarak "Dönem başkanlığı verilerse, biz bunu tanımıyoruz. Masaya da oturmamız" demiştir. bkz. "Erdoğan: Güney Kıbrıs'ı Tanımıyoruz", 19 Temmuz, 2011, (Çevrimiçi, www.ntv.com.tr, 21 Mayıs 2015).

²⁴ No.216, 21 Eylül 2011, Türkiye -KKTC Kıta Sahaneliği Sınırlandırma Anlaşması İmzalanmasına İlişkin Dışişleri Bakanlığı Basın Açıklaması, (Çevrimiçi, www.mfa.gov.tr, 28 Nisan 2015).

ancak konuya olan ilgisini sürdürmüş ve konunun gündemde kalmasını sağlamıştır. Bu açıklama Eylül ayının başında düzenlenen başka bir toplantıyla da ilgili olabilir. Rum Kesimi ve Yunanistan Dışişleri Bakanları meseleyi 2-3 Eylül tarihlerinde Polonya’da düzenlenen AB Dışişleri Bakanları toplantısında dile getirdiler. Bu toplantıda Türkiye’nin ‘tehdit dolu’ tavrının uluslararası hukuka aykırı olduğunu ve bölgede istikrarsızlığa sebep olduğunu iddia ettiler.²⁵ Ayrıca Rum Kesimi olası bir gerginlik durumunda Türkiye’nin AB müzakere sürecini tümüyle bloke edebileceği uyarısında bulundu.

İki hafta sonra Rum Politis gazetesinde Türk donanmasına ait bir korvetin sondaj için gelen platformu uzaktan takip ettiğini ve iki Türk F-16’sının da bölgede görüldüğünü öne sürmesi Türk basınına yansdı.²⁶ Yine Politis’in iddiasını aktaran başka bir haberde sekiz Türk savaş uçağının İsrail uçaklarının radarlarında görüldüğüne yer verildi.²⁷ İlgili haberlerde yazarların doğruluk payına sahip olduğunu bu haberden iki gün sonra Türkiye yüksek makamlarından gelen açıklamalarda görülebilir. Askeri araçların kullanımıyla gerginliğin artırılmasının yanı sıra Başbakanlık düzeyinde yapılan güçlü bir söz edimiyle meselenin aciliyeti ortaya konarak hızla güvenleleştirme yoluna girildi. Başbakan Tayyip Erdoğan “Bu konuyla ilgili de askeri noktada gerek fırkateynler ve hücum botlarımızla gerekse bu noktada hava kuvvetlerimizin bölgede sürekli buraları takip etmek suretiyle bizim de yapacaklarımız var”²⁸ diyerek konunun Türk kamuoyunda önemli bir şekilde gündemi kuşatmasını sağladı. Nitekim Erdoğan’ın bu çıkışı ve bölgeye savaş gemilerinin gönderilmesi Mısır’da Mübarek rejiminin devrilmesinin ardından gelmiştir ve bu durum açıkça Türkiye’nin manevra kabiliyetini kolaylaştırmıştır. Bu gelişmeler Türkiye’nin bölgede olağanüstü bir durum algısıyla hareket ettiğini doğrulamaktadır. Hatta olağanüstü araçları meşru bir biçimde kullanmak için gerekli zemini hazırlamaktadır.

---

²⁵ “Rum ve Yunan Dışişleri ‘Gaz’ İşini AB’ye Taşdı”, 5 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

²⁶ “Rumlar Krize Aldırmadı, Gaz Sondajına Başlıyor”, 18 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

²⁷ “5 Gemi Kıbrıs’ın Güneybatısında Konuşlandı”, 22 Eylül 2011, **Timetürk**, (Çevrimiçi, www.timeturk.com, 18 Mayıs 2015).

²⁸ “Rumlar Akdeniz’de Sondajı Başlattı ‘Savaş Gemisi ve TPAO’ Resti Çektik”, 20 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

6 Eylül tarihli bir haberde Avrupa Birliği Bakanı Egemen Bağış'ın Doğu Akdeniz'de tek yanlı doğalgaz sondaj çalışmasıyla ilgili olarak “donanmamız bunun için var” açıklamasına ve Yunan ordusunun Türk ordusuna karşı alarma geçtiği iddiasına yer veriliyor.²⁹ Türk makamlarınca ardı ardına yapılan açıklamalar meselenin güvenlikleştirilmesini hızlandırmıştır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Türkiye'nin Rumların adımına karşılık olarak, KKTC ile MEB anlaşması imzalayacağını ilan etmiştir. Bu sayede Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın (TPAO) da bölgede araştırma başlatarak fiili bir durum oluşturması hedeflenmiştir. Bakan Yıldız ayrıca sismik arama gemilerine Türk donanmasının da eşlik edeceğini sözlerine eklemiştir. 26 Eylül'de Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç açıklamasında “Güney Kıbrıs Rum Kesimi vardır ve bu adanın tamamını temsil hakkına sahip değildir” diyerek Türkiye'nin paylaşımına dair söylemini sürdürmüştür. Arınç, Rumların tek yanlı enerji aramasının oluşturduğu gerginlikle ilgili “umarım Türkiye'yi güç kullanmak mecburiyetinde bırakmazlar” diye eklemiştir.³⁰

Bu dönemde konuyla ilgili bir köşe yazısı kaleme alan Mehmet Ali Birand Türkiye'nin politikalarının hem uluslararası hem de Türk kamuoyunda Ankara'nın “pazularıyla konuşmaya başladığı ve bölgesinde güç gösterisine girdiği şeklinde” algılanmakta olduğunu belirtmektedir.³¹ Yazısında gerilimi tırmandırmanın hem başbakanın hem de bakanların sert konuşmalarının ve sıkça demeç vermeleri olduğu analizini yapmaktadır. Birand, bu analizi Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki faaliyetlerinin yanı sıra, Suriye ile yaşanan itişme ve İsrail ile yaşanan sürtüşmeleri de göz önünde bulundurarak yapmaktadır. Gerçekten Rumların Doğu Akdeniz'deki faaliyetleriyle ilgili oldukça sık açıklama yapıldığı ortadadır. George Stavris de Türkiye'nin o dönemki tavrını “karizmatik başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından yönetilen gelmiş geçmiş en önemli Türkiye'nin kaslarını bütün bölgeye göstermesi” şeklinde tasvir etmektedir.³² Enerji Bakanı Taner Yıldız da 6 Ekim'de Piri Reis'in sismik araştırmalar için Afrodit bölgesine gönderilmesini “tamamen

---

²⁹ “Yunan Ordusu Alarmda”, 6 Eylül 2011, **Hürriyet**, Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

³⁰ “Umarım Türkiye'yi Güç Kullanmak Mecburiyetinde Bırakmazlar”, 26 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

³¹ Mehmet Ali Birand, “Biraz Frene Basma Zamanı Geldi Galiba”, **Hürriyet**, 27 Eylül 2011.

³² Stavris, “The New Energy Triangle”, s.89.

reaksiyonel bir tavır” olarak nitelendirmiştir: “Akdeniz’den çıkmayız, sondaj yapmak için belirlediğimiz bölgeler var. Biz Akdeniz’de önceden beri varız”.³³ Bakanın bu sözleri Doğu Akdeniz’deki egemenlik sorununu gözler önüne sermektedir. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu 28 Eylül’de New York’da yaptığı açıklama Türkiye’nin söz konusu söyleminin bir devamı niteliğindedir: “Kimsenin doğal kaynaklarında gözümüz yoktur, ama herhangi bir taraf da bizim garantör olduğumuz bir devletin doğal kaynaklarını tek taraflı olarak kullanmaya kalkarsa buna karşı da tabii tavır geliştiririz”.³⁴

23 Kasım tarihinde Türkiye ile KKTC arasında MEB anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Türkiye KKTC’nin egemenlik alanına girmiştir. Normal şartlar altında gerçekleşme imkânı güç olan bu anlaşma rezervlerin güvenlikleştirilip durumun aciliyetinin ortaya konması sebebiyle KKTC yetkilileri ikna edilmiş ve başarılmıştır. Böylece, Türkiye olağanüstü araçların meşru bir biçimde kullanılmasını sağlayarak bölgeye donanmasını göndermiştir. Bunun ardından bölgede istisnai koşullar yaratılmıştır. Kıbrıs’ın egemen bir aktör olma sürecine darbe vuran bu politika o dönemde Kıbrıs’taki ana muhalefet partisi CTP (Cumhuriyetçi Türk Partisi) tarafından reddedilmiştir.³⁵ Öte yandan Türkiye’nin güvenlikleştirme politikaları Kıbrıs’taki önemli kesimlerin desteğini sağlamıştır. 26 Kasım’da Kuzey Kıbrıs Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu (OSBÜK) Yönetim Kurulu Başkanı son aylardaki gelişmeler sebebiyle Girne’de bir enerji zirvesi düzenleme kararı almış ve bu programa Türkiye’nin Enerji Bakanı’nı da davet etmiştir.

Türkiye, konuşma edimi, durumun aciliyeti ve olağanüstü hal şartlarını oluşturan politikalarıyla Doğu Akdeniz’i güvenlikleştirmiştir. Bunu hem Türkiye hem de KKTC kamuoylarını başarılı bir şekilde meselenin aciliyetine inandırarak başarmıştır. Bu sayede bölgede uygulamış olduğu olağanüstü politikalara meşruluk ve istisnailik kazandırmıştır. Netice itibariyle Doğu Akdeniz’i başarılı bir şekilde

---

³³ “Bakan Yıldız’dan Piri Reis İtirafı”, 6 Kasım 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 20 Mayıs 2015).

³⁴ “Davutoğlu: Kimsenin Kaynaklarında Gözümüz Yok”, 28 Eylül 2011) **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 20 Mayıs 2015).

³⁵ “Talat’tan Türkiye-KKTC Kıta Sahaneliği Sınırlandırma Anlaşmasına Tepki”, 8 Ekim 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 20 Mayıs 2015).

güvenikleştiren Türkiye yapmış olduğu anlaşma aracılığıyla Kuzey Kıbrıs'tan doğalgaz ve petrol arama yetkilerini devralarak bölgedeki egemenlik alanını genişletmiştir. Bu yetkiyle hem Kıbrıs'ın MEB'inde hem de Kuzey Kıbrıs'ın topraklarında arama çalışmalarına başlamıştır.

3. İsrail'in Kıbrıs Rum Kesimiyle Yakınlaşması

Doğu Akdeniz'de egemenlik sorunu 2010 yılının Mayıs ayında Mavi Marmara yardım konvoyuna yapılan baskınla en açık bir biçimde ortaya çıkmıştır. İsrail komandolarının gemiye uluslararası sularda müdahale etmesi ve dokuz Türk aktivisti öldürmesi iki devlet arasındaki ilişkileri iyice germiştir. Bu olay aynı zamanda Türkiye için Yunanistan ile yaşadığı Ege sorununda olduğu gibi İsrail ile de Doğu Akdeniz'de egemenlik krizine yol açmıştır. Nitekim bu olaydan yaklaşık bir buçuk sene kadar önce gerçekleşen İsrail'in Gazze operasyonu ve Davos Ekonomi Forumu'nda Erdoğan ile Peres arasında yaşanan kriz ile iki devlet arasındaki ilişkiler gerilmişti. Mavi Marmara baskınından bir süre sonra İsrail Başbakanı Netanyahu'nun Ağustos ayında Atina'ya gerçekleştirdiği ziyaretle birlikte İsrail-GKRY-Yunanistan ekseninin ortaya çıkması Türkiye ve İsrail'in karşıt kamplarda yer almasına yol açmıştır.³⁶ Yine aynı dönemde Amerikan Yahudi Topluluğu Kıbrıs Rumlarını ziyarette bulunmuş ve 1974'ten beri adadaki ikiye bölünmüşlük durumuna ve Türkiye'nin adadaki 40.000 askerinin varlığına işaret etmiştir.³⁷ Netice itibariyle, Stavris'e göre de Mavi Marmara olayı İsrail ile Kıbrıs Rum Kesimi'nin kısa bir süre içinde ortaklık kurmasına yol açmıştır.³⁸

Doğu Akdeniz'deki egemenlik sorununu ortaya çıkaran Mavi Marmara olayı Türk makamları tarafından İsrail'i işaret eden bir tehdit temsili olarak kullanılmıştır. Nitekim Birleşmiş Milletlerin Mavi Marmara Raporu'nun içeriğine dair ilk bilgiler 2011 yılının Eylül ayı başında uluslararası basına sızdı. Hemen ardından 2 Eylül günü Türkiye Mavi Marmara filosuna yapılan baskın ve İsrail'in herhangi bir özür dilemesi sebebiyle İsrail'e yönelik yaptırım kararlarını ilan etti. İlk olarak, Türkiye

³⁶ Ediger, "Levant'ta Büyük Oyun", s.88.

³⁷ "AJC Leadership Delegation Concludes Cyprus Visit", AJC Global Jewish Advocacy, (Çevrimiçi, www.ajc.org, 21 Mayıs 2015).

³⁸ Stavris, "The New Energy Triangle", s.95.

İsrail ile olan diplomatik ilişkilerini ikinci katip seviyesine indirdi. Diplomatik ilişki düzeyinin en düşük seviyeye indirilmesi İsrail büyükelçisinin de sınır dışı edilmesine sebep oldu. Aynı zamanda Türkiye İsrail ile yapılacak askeri anlaşmaları askıya aldı. Bununla beraber Doğu Akdeniz’de en geniş kıyısı olan ülke olarak bölgede seyr ü sefer serbestisi için gerekli önlemleri alacağını açıkladı. Bu açıklama Mavi Marmara hadisesinin Doğu Akdeniz’deki egemenlik meselesiyle olan bağlantısını da ortaya çıkarıyor. Böylece, Türkiye Doğu Akdeniz’deki askeri varlığını korumak için askeri güce başvurma kararlılığını da ortaya koymuştur. Türkiye ayrıca İsrail’in Gazze’ye uyguladığı ambargoyu Uluslararası Adalet Divanı’na taşıyacağını ve Birleşmiş Milletler gündemine alacağını belirtmiştir.

Bu yaptırım kararlarının ardından 4 Eylül’de Türkiye’nin Washington büyük elçisi Namık Tan İsrail’in Akdeniz’i kendi gölü olmadığını anlamak zorunda olduğu şeklinde bir açıklama yapmıştır.³⁹ Başbakan Erdoğan 6 Eylül’deki açıklamasında “gemilerimiz kendilerini çok sık gösterecek”⁴⁰ diyerek Türk donanmasının Doğu Akdeniz’deki varlığını ilan etmektedir. Türkiye’nin bu yaptırım kararları ve ilgili makamlarca gelen açıklamaların ardından 6 Eylül’de İsrail Yunanistan ile Tel Aviv’de bir savunma anlaşması imzalamıştır.⁴¹ Böylece İsrail ve Rum Kesimi arasındaki yakınlaşmaya Yunanistan da dahil olmuştur. Bu son ülkenin de Doğu Akdeniz siyasetine dahil olması meselenin egemenlik boyutunu açığa çıkarmaktadır. Çünkü Doğu Akdeniz’de Türkiye açıklarında bulunan Yunanistan’a ait Meis adası MEB sınırlarının belirlenmesi konusunda iki ülke arasında anlaşmazlık yaratma potansiyeline sahiptir.

Güvenleştirmenin bir yönü de dilin stratejik kullanımına işaret eder. Mavi Marmara olayının Türk ve uluslararası kamuoyunda gündemde tutulması bununla ilgilidir. Bu dönemde Erdoğan’ın Gazze’ye ziyareti sık sık kamuoyunda dile getirilmiştir. Gazze halkının mağduriyeti ve İsrail zulmü altında olması tekrarlanarak Türk kamuoyunda Gazze meselesi önemli bir yer edinmiştir. Gazze halkının

³⁹ “Akdeniz Gerilimi”, 4 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 21 Mayıs 2015).

⁴⁰ “Erdoğan: İsrail Şmarık Oğlan”, 6 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 21 Mayıs 2015).

⁴¹ Ömer Bilge, “Akdeniz Dostları”, 6 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 21 Mayıs 2015).

Türkiye'ye teşekkür etmesi, Gazze'de Erdoğan'a duyulan büyük sevgi, Gazze'de Erdoğan'ın gelişine yönelik hazırlıkların yapılması, Erdoğan'ın Gazze halkına karşı duyduğu özlemi, Gazzeli çocukların Erdoğan'ı Gazze'ye davet etmesi gibi haberler gündemde yer bularak iki halk arasında bağ kurulmak istendiği söylenebilir. Bu çabanın Türkiye'nin bölgede takip ettiği istisnai hal uygulamalarına karşı Türk muhalefetini etkisiz hale getirmesiyle ilgili olduğu da iddia edilebilir.

İsrail'in bölgede daha önce doğalgaz keşfi yapmış ve üretim sürecine geçmiş bir aktör olarak Rum Kesimi'yle bu devletin arama başlatmasının ardından daha yakın ilişkiler kurması Türkiye'nin bu gelişmeyi bir güvenlik meselesi haline getirmesi için başka bir sebebi oluşturmaktadır. Kıbrıslı Rumların tek başına doğalgaz araması başlatması ve doğacak refahı adanın kuzeyiyle paylaşmaması tehdidi yanı sıra Türkiye'nin bir süredir sorunlar yaşadığı İsrail'in Rumlarla yakınlaşması ve bölge siyasetinin tamamına angaje olması var olan bir tehdidin boyutunu derinleştirmiştir.

Rumların araştırma izni verdiği bölgelerde doğalgaz olduğuna dair ilk verilerin gelmesinin hemen ardından tarihi bir ziyaret gerçekleşmiştir. 3 Kasım 2011 tarihinde İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres'in Kıbrıslı Rumları ziyareti bu düzeyde bir ilki oluşturmaktadır. Dışişleri Bakanı Danny Ayalon'un da eşlik ettiği bu ziyarette iki devlet arasında önemli anlaşmalar imzalandı. Peres bu görüşmede iki ülkeye ait münhasır ekonomik bölgelerdeki doğal gaz yataklarının üzerindeki yetkinin yine iki ülkenin halklarına ait olduğunu vurgulamıştır. Rum lider Hristofyas ise hidrokarbon rezervlerinin iki ülkenin halklarının refahını sağlayacak olması yönüyle değerlendirmiştir.⁴²

İki ülke arasında başlayan ilişkiler yine bir ilk niteliği taşıyan İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'nun 2012 yılının Şubat ayında Kıbrıs'a resmi ziyaretiyle tam bir ittifak zeminine oturdu. İsrail'in Enerji Bakanı da bu ziyarete katılarak potansiyel enerji işbirliğini görüştü. Kıbrıslı Rumlar ve İsrail hidrokarbon keşifleri ve bulunacak rezervlerin aktarılması hususlarında Türkiye'nin tehditlerine karşı işbirliği boyutunu

---

⁴² "İsrail'den Türkiye'ye Hodri Meydan", 3 Kasım 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 21 Mayıs 2015).

askeri alana taşdılar.⁴³ 16 Şubat'ta imzalanan bu anlaşmaya göre, Kıbrıs ve İsrail'e ait MEB'lerde ortak doğalgaz projelerinin korunması için İsrail'e ait askeri uçaklar ve gemiler Kıbrıs'ın askeri üslerini kullanabileceklerdir.⁴⁴ Bu anlaşma dikkate alınarak Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de olağanüstü koşullar yaratarak hidrokarbon rezervlerini güvencileştirmesi bölgedeki bir diğcr önemli aktör olan İsrail'in de olağanüstü araçlara başvurmasının önünü açmıştır. Normal şartlarda İsrail'in Kıbrıslı Rumlar'dan asla alamayacağı bu yetki, Türk donanmasının bölgede devriye gezdiği olağanüstü bir halde mümkün hale gelmiştir.

Türkiye'nin tehdit algılamasını güçlendiren önemli bir husus da rezervlerin bulunması halinde bunun hangi kanaldan Avrupa pazarlarına aktarılacağıdır. İki ülke arasında İsrail'in Leviathan ve Tamar bölgeleriyle Kıbrıs'ın Afrodit bölgesinde bulunan gazın nasıl üretileceği, çıkarılacağı ve transfer edileceği konular görüşölmeye başlanmıştır. Rum Kesimi'nin İsrail'in desteğini alması Türkiye için bu konuda da bir hayli önem taşımaktadır. Bir süredir ilişkilerinin oldukça kötü olduğu İsrail'in bu konuda söz hakkına sahip olması Türkiye dışı rotaları gündeme getirme ihtimalini taşımaktadır. 25 Kasım 2011'de İsrail Dışışleri Bakanı Ayalon İsrail'in enerji kaynaklarını ortaklaşa değerlendirmekte olduğunu ve doğalgazı Yunanistan aracılığıyla satacakları konusunda kararlı olduklarını belirtti.⁴⁵ Hem İsrail devleti hem de şirketleri bu durumdan kazançlı çıkacaklardır. Nitekim İsraili Delek şirketi Afrodit'in yüzde 15'ine ortak olmuştur.

Doğalgaz rezervlerinin aktarılması hususunda Türkiye dışı ihtimallerden bir tanesi boru hatlarına entegre olacak bir biçimde Kıbrıs Adasına yapılacak sıvılaştırma tesisinin kullanılmasıdır.⁴⁶ Bunların yapılması için ekonomik krizle boğuşan Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunanistan'dan ziyade İsrail'in sermayesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu proje için çoğunluğunu İsraililerin oluşturduğu 10,000 kadar yetişmiş personel gerekmektedir. Aileleriyle birlikte ise bu rakam yaklaşık 30,000'e çıkacaktır. Ayrıca

---

⁴³ Savvas Hadjigeorgiou, "Cyprus, Israel Form Militay Alliance to Protect Hydrocarbon Fields", **Cyprus Report**, 20 Şubat 2012.

⁴⁴ "Cyprus signed a cooperation agreement", 16 Şubat 2012, (Çevrimiçi, <http://www.mako.co.il/news-military/israel/Article-6c4f15109268531018.htm>, 24 Mayıs 2015).

⁴⁵ "Ayalon: Amacımız Türkiye ile yabancılaşmak değildi", 25 Kasım 2011. **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 24 Mayıs 2015).

⁴⁶ Stavris, "The New Energy Triangle", s.96.

bu personel için yeni ve güvenli yerleşim alanları oluşturulması gerekmektedir. Yine tüm bu yerleşim ve inşaat bölgesinin korunması da İsrail güçlerine bırakılacaktır. Nitekim 2012 yılının Mayıs ayında basında yer alan haberlerde İsrail'e ait 20,000 kadar komandonun Kıbrıs Adasına konuşlanacağı iddiası yer almıştır.⁴⁷

Sonuç

Doğu Akdeniz ve hidrokarbon rezervleri ile ilgili literatürde sıkça değinilen Türkiye'nin bölgedeki agresif tavırları, bu çalışmada güvenlikleştirme yaklaşımı ile açıklanmıştır. Kıbrıs Rum Kesimi'nin bölgede doğalgaz arama çalışmalarını başlatması Türkiye için zaten güvenlikle doldurulmuş bir alan olan Kıbrıs sorununu yeni bir alana taşımıştır. Daha önce askeri ve siyasi olarak güvenlikleştirilen Kıbrıs bu kez ekonomik olarak güvenlikleştirilmiştir. Bunun görünen sebebi Rumların tek başına arama çalışmalarına başlaması ve rezervlerden doğacak refahı adanın kuzeyiyle paylaşmayacak olmasıdır. Türk karar vericileri söylemler aracılığıyla hem kendi hem de KKTC kamuoyunu söylemler aracılığıyla ikna ederek Doğu Akdeniz'de olağanüstü girişimlerde bulunabilmiştir. Türkiye diğer yandan bölgede bir süredir sorunlar yaşadığı İsrail'in Rumlarla yakınlaşmasından ve enerji konusunda işbirliği yapması ihtimalinden ötürü tehdit algılamasına sahip olmuştur. Mavi Marmara hadisesi ve Palmer raporu aracılığıyla bölgeyi olağanüstü hal uygulamaları için mümkün hale getirmiştir. Tablo 1'de Türkiye'nin rezervleri ve bölgeyi güvenlikleştirme adımları gösterilmek istenmiştir.

Tablo 1. Türkiye'nin Hidrokarbon Rezervlerini ve Doğu Akdeniz'i Güvenliklestirmesi

Tehdit	Güvenlikleştirme Aracı	Asıl Sebep	Kazanç
Kıbrıs Rum Kesimi	Rezervlerden doğacak refahın paylaşılması	Doğu Akdeniz'de egemenlik	KKTC'nin yetki haklarının paylaşılması
İsrail	Palmer raporu	Doğu Akdeniz'de egemenlik	Seyr ü sefer serbestisi

⁴⁷ "Israel seeks to deploy 20,000 commandos in Greek Cyprus", 20 Mayıs 2012, **Hürriyet Daily News** (Çevrimiçi, www.hurriyetdailynews.com, 24 Mayıs 2015).

Bölgenin Türkiye tarafından güvenlikleştirilme sürecinde sarfedilen söylemler asıl sebepten farklıdır. Tabloda gösterildiği ve çalışmada tartışıldığı gibi Türkiye'nin tehdit algılamasındaki asıl sebep Doğu Akdeniz'deki egemenlik meselesidir. Türkiye süreci içerisinde egemenlikle ilgili bazı kazanımlar elde etmiştir. KKTC ile yapılan MEB anlaşması KKTC'nin yetki alanlarının bir kısmını Türkiye ile paylaşmasını sağlamıştır. Palmer raporuyla ilgili olarak Türkiye'nin İsrail'e karşı yaptırımlarını açıklamasıyla, Türkiye bölgede donanmasını dolaştırmasını uluslararası kamuoyuna meşru bir zeminde anlatmaya çalışmıştır. Bu kazanımlar güvenlikleştirme sürecinin başarılı bir şekilde yürütülmesinin bir sonucudur. Türkiye ve KKTC halkları söz edimleri vasıtasıyla meselenin aciliyetine yönelik ikna edilmişler ve Türkiye bu sayede bölgede olağanüstü politikalar izleyebilmiştir.

Kaynakça

Ediger, Volkan Ş.; Devlen, Balkan; Bingöl, Deniz McDonald: "Levant'ta Büyük Oyun: Doğu Akdeniz'in Enerji Jeopolitiği", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 9, Sayı 33 (Bahar 2012).

Tanrıverdi, Abdullah: "Eastern Mediterranean Natural Gas: Analyzing Turkey's Stance", **European Journal of Economic and Political Studies**, Cilt. 6, Sayı 2, 2013.

Stavris, George: "The New Energy Triangle of Cyprus-Greece-Israel: Casting a Net for Turkey", **Turkish Policy Quarterly**, Cilt.11, Sayı 2, Summer 2012.

Stocker, James: "No EEZ Solution: The Politics of Oil and Gas in the Eastern Mediterranean", **Middle East Journal**, Cilt.66, Sayı 4, (Kış, 2012).

Oğurlu, Ebru: "Rising Tensions in the Eastern Mediterranean: Implications for Turkish Foreign Policy", Istituto Affari Internazionali, Working Papers, 12, March 2012.

Kuyucak, Seçil Cecile: "Pipeline Politics for Peace: Can Cypriot Gas Discovery Power a New Dialogue for Settlement?", Cadiz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Uluslararası İlişkiler ve Göç Çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cadiz, İspanya, 2012.

Christou, Odysseas ve Adames, Constantions: "Energy Securitization and Desecuritization in the New Middle East", **Security Dialogue**, Cilt.44 Sayı 5-6, 2013.

Baldwin, David: "The Concept of Security", **Review of International Studies**, Vol.23, 1997.

Balzacq, Thierry: "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context", **European Journal of International Relations**, Cilt.77, Sayı 171, 2005.

Bilgin, Pınar: "The Politics of Studying Securitization? The Copenhagen School in Turkey", **Security Dialogue**, Cilt.42, (4-5), 2005.

Bilge, Ömer: "Akdeniz Dostları", 6 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 21 Mayıs 2015).

Birand, Mehmet Ali: "Biraz Frene Basma Zamanı Geldi Galiba", **Hürriyet**, 27 Eylül 2011.

Hadjigeorgiou, Savvas: "Cyprus, Israel Form Militay Alliance to Protect Hydrocarbon Fields", **Cyprus Report**, 20 Şubat 2012.

Heper, Metin: "The Strong State as a Problem for the Consolidation of Democracy: Turkey and Germany Compared", **Comperative Political Studies**, Cilt 25, No 2, 1992.

Kaliber, Alper: "Türkiye'de Güvenikleştirilmiş Bir Alan Olarak Dış Politikayı Düşünmek: Kıbrıs Örneği", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt.2, Sayı 7, (Güz 2005).

Kirbaki, Yorgo: "Atina ve Rumlardan Meşruiyet Tepkisi", **Hürriyet**, 8 Ağustos 2011.

Miş, Nebi: "Güvenikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenikleştirilmesi", **Bilgi Dergisi**, Cilt.6, Sayı 2, 2011.

Roe, Paul: "Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK's Decision to Invade Iraq", **Security Dialogue**, Cilt.39, No:6, 2008.

Rotschild, Emma: "What is Security?" **The MIT Press**, Cilt.124, Sayı 3, Yaz, 1995.

Ullman, Richard H.: "Redefining Security", **International Security**, Cilt.8, Sayı 1 (Summer, 1983); Jessica Tuchman Matthews, "Redefining Security", **Foreign Affairs**, Cilt.68, Sayı 2 (Spring, 1989).

Waever, Ole: "Securitization and Desecuritization", Ronnie D. Lipschutz (der.), **On Security** (46-86), New York: Columbia University Press, 1995.

"Rum tarafı faaliyetlerini durdurmazsa biz de petrol ve doğalgaz ararız", **Hürriyet**, 17 Ağustos 2011.

"AJC Leadership Delagation Concludes Cyprus Visit", AJC Global Jewish Advocacy, (Çevrimiçi, www.ajc.org, 21 Mayıs 2015).No.181, 5 Ağustos 2011,

GKRY'nin Doğu Akdeniz'de Petrol ve Doğalgaz Arama Faaliyetleri Hk. (Çevrimiçi, www.mfa.gov.tr, 28 Nisan 2014).

No.216, 21 Eylül 2011, Türkiye –KKTC Kıta Sahanelığı Sınırlandırma Anlaşması İmzalanmasına İlişkin Dışışleri Bakanlığı Basın Açıklaması, (Çevrimiçi, www.mfa.gov.tr, 28 Nisan 2015).

“Erdoğan: Güney Kıbrıs'ı Tanınmıyoruz”, 19 Temmuz, 2011, (Çevrimiçi, www.ntv.com.tr, 21 Mayıs 2015).

“Rum ve Yunan Dışışleri ‘Gaz’ İşini AB'ye Taşdı”, 5 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

“Rumlar Krize Aldırmadı, Gaz Sondajına Başlıyor”, 18 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

“Rumlar Akdeniz'de Sondajı Başlattı ‘Savaş Gemisi ve TPAO’ Resti Çektik”, 20 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

“Yunan Ordusu Alarmda”, 6 Eylül 2011, **Hürriyet**, Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

“Yunan Ordusu Alarmda”, 6 Eylül 2011, **Hürriyet**, Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 18 Mayıs 2015).

“Bakan Yıldız'dan Piri Reis İtirafı”, 6 Kasım 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 20 Mayıs 2015).

“Davutoğlu: Kimsenin Kaynaklarında Gözümüz Yok”, 28 Eylül 2011) **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 20 Mayıs 2015).

“Talat'tan Türkiye-KKTC Kıta Sahanelığı Sınırlandırma Anlaşmasına Tepki”, 8 Ekim 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 20 Mayıs 2015).

“Akdeniz Gerilimi”, 4 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 21 Mayıs 2015).

“Erdoğan: İsrail Şımarık Oğlan”, 6 Eylül 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 21 Mayıs 2015).

“İsrail'den Türkiye'ye Hodri Meydan”, 3 Kasım 2011, **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 21 Mayıs 2015).

“Ayalon: Amacımız Türkiye ile yabancılaşmak değildi”, 25 Kasım 2011. **Hürriyet**, (Çevrimiçi, www.hurriyet.com.tr, 24 Mayıs 2015).

“Israel seeks to deploy 20,000 commandos in Greek Cyprus”, 20 Mayıs 2012, **Hürriyet Daily News** (Çevrimiçi, www.hurriyetdailynews.com, 24 Mayıs 2015).

“Cyprus signed a cooperation agreement”, 16 Şubat 2012, (Çevrimiçi, <http://www.mako.co.il/news-military/israel/Article-6c4f15109268531018.htm>, 24 Mayıs 2015).

“5 Gemi Kıbrıs’ın Güneybatısında Konuşlandı”, 22 Eylül 2011, **Timetürk**, (Çevrimiçi, www.timeturk.com, 18 Mayıs 2015).